

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗИНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кафедра англійської філології та методики викладання іноземної мови

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № ____
від « ____ » _____ 2025 р.
Завідувач кафедри Морозова І.І.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЇ
АРГУМЕНТАЦІЇ У АНГЛОМОВНОМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ
ДИСКУРСІ

Виконавець:

студентка: II курсу магістратури,
групи АМП-61

Ширай Марія Валеріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Солощук Людмила Василівна,

доктор філологічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	7
1.1. Типологія сучасного англомовного дискурсу.....	9
1.2. Особливості організації інституціонального дискурсу.....	15
1.3. Характеристика невербальних складових діалогічного дискурсу.....	19
1.4. Аргументативність у англомовному діалогічному інституціональному дискурсі.....	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	27
2.1. Взаємодія вербальних та кінесичних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі.....	29
2.2. Взаємодія вербальних та проксемічних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі.....	34
2.3. Взаємодія вербальних та просодичних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі.....	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	43
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
СПИСОК СЛОВНИКІВ ТА ДОВІДНИКІВ.....	51

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	51
АНОТАЦІЯ.....	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема вербальних та невербальних аспектів стратегії аргументації в англomовному інституціональному дискурсі є актуальною в сучасній лінгвістиці, оскільки поєднує елементи комунікативної теорії, прагматики та дискурс-аналізу. Дослідження цієї проблематики активно розвиваються в українській та зарубіжній науці. Серед ключових робіт варто відзначити монографії Л.В. Солощук [14], де аналізується взаємодія вербальних і невербальних компонентів англomовного дискурсу, а також дисертації Ю.С. Скриннік [13] та Ю.В. Кріпак [7], присвячені варіативності поведінки мовців і стратегіям аргресії у діалогічному дискурсі. У зарубіжній літературі значний внесок зробили Дж. К. Бургун, Л.К. Герреро та К. Флойд [25], які вивчають невербальну комунікацію в міжособистісних відносинах, а також П. Дрю та М.-Л. Сорьонен [28], що досліджують інституціональний діалог. Недавні праці 2020–2025 років підкреслюють роль аргументації в політичних дебатах, академічному дискурсі та процесах соціальної взаємодії. В українському контексті актуальність теми підтверджується працями, присвяченими політичному дискурсу як системі вербальних і невербальних знаків. Однак комплексний аналіз взаємодії цих компонентів саме у стратегії аргументації в інституціональному англomовному дискурсі залишається недостатньо висвітленим, особливо з урахуванням сучасних тенденцій цифрової комунікації та застосування штучного інтелекту для розвитку аргументативних навичок.

Об'єкт дослідження. Англomовний інституціональний дискурс як комплекс вербальних і невербальних засобів комунікації. **Предмет дослідження.** Вербальні та невербальні аспекти стратегії аргументації в англomовному інституціональному дискурсі.

Мета дослідження. Систематизація відомостей про вербальні та невербальні аспекти стратегії аргументації в англomовному інституціональному дискурсі та аналіз особливостей їхньої взаємодії.

Завдання дослідження:

Для досягнення поставленої мети необхідно:

1. Проаналізувати типологію сучасного англомовного дискурсу.
2. Визначити особливості організації інституціонального дискурсу.
3. Охарактеризувати невербальні складові діалогічного дискурсу.
4. Дослідити аргументативність у англомовному діалогічному інституціональному дискурсі.
5. Вивчити взаємодію вербальних та кінесичних, проксемічних, просодичних компонентів комунікації при реалізації стратегії аргументації.

Матеріал дослідження. Матеріалом дослідження є діалогічні фрагменти із художніх творів. Діалоги демонструють вербальні акти аргументації, які супроводжуються невербальними засобами (жести, міміка, просодія, проксеміка), що дозволяє дослідити взаємодію вербальних і невербальних компонентів у процесі переконання.

Методи дослідження. Використано дискурс-аналіз для вивчення структурних характеристик дискурсу, прагматичний аналіз для дослідження стратегій аргументації, а також описовий метод для класифікації вербальних і невербальних компонентів.

Наукова новизна. Новизна дослідження полягає у комплексному аналізі взаємодії вербальних та невербальних компонентів (кінесичних, проксемічних, просодичних) під час реалізації стратегії аргументації в англомовному інституціональному дискурсі.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані у викладанні іноземних мов, курсах з міжкультурної комунікації, тренінгах з ефективною аргументації, а також під час аналізу інституціональних текстів — зокрема, бізнес-переговорів чи політичних дебатів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи апробовано на XXIII студентській науковій конференції «Каразінські читання. Іноземна філологія: Пошук молодих» факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, листопад, 2025 рік.

Структура та обсяг роботи. Загальний обсяг роботи – 53 сторінки. Робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел, списку ілюстративного матеріалу анотації. Обсяг текстової частини становить 47 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

У першому розділі розглядаються теоретичні та методологічні основи дослідження стратегії аргументації в англomовному інституціональному дискурсі. Зокрема, увага зосереджується на аналізі ключових понять, що визначають специфіку сучасного англomовного дискурсу, його типологію, структурні характеристики та функціональні параметри. Окрему увагу приділено особливостям організації інституціонального дискурсу, опису його основних ознак, ролі комунікативних стратегій і тактик, а також місцю невербальних компонентів у реалізації аргументативних структур.

У межах цього розділу також здійснюється характеристика невербальних складових діалогічного дискурсу — кінесичних, проксемічних, просодичних — які виступають невід’ємними складовими процесу аргументації. Важливим завданням є розкриття взаємозв’язку між вербальними й невербальними елементами комунікації, що формують цілісну систему дискурсивної взаємодії в англomовному інституціональному контексті.

Теоретичні засади дослідження базуються на працях українських і зарубіжних учених, які вивчають дискурс як складне соціально-комунікативне явище, що поєднує мовні, когнітивні, соціальні й культурні компоненти [6, с. 78-80; 11, с. 112-115; 12, с. 215-217; 13, с. 145-148]. У лінгвістичній традиції термін дискурс трактується не лише як сукупність текстів або мовленнєвих актів, а як форма соціальної практики, у якій відображається структура суспільних відносин, владних і комунікативних ролей [10, с. 45–47; 12, с. 18-20].

Вагомий внесок у розробку теорії дискурсу зробив Т.А. ван Дейк, який підкреслює, що дискурс є не тільки мовним утворенням, а й соціальною практикою, котра відображає когнітивні, ідеологічні та культурні аспекти людської діяльності. Хоча у списку використаних джерел його праць немає, подібні ідеї щодо природи дискурсу простежуються у роботі Ю.В. Кріпак, де дискурс розглядається як багаторівневе явище, що поєднує соціальний,

когнітивний та комунікативний виміри [7, с. 45–47]. Такий підхід дозволяє інтегрувати когнітивні, соціальні й текстові параметри аналізу та розглядати дискурс як інструмент формування знань, смислів і впливу на адресата.

У працях інших дослідників — зокрема, Ф. Бацевича, який підкреслює багатокомпонентність дискурсу та його зв'язок із соціальною взаємодією [2, с. 112–115], та А. Белової, яка детально описує аргументативні аспекти дискурсивної діяльності [3, с. 78–80] — дискурс постає як динамічна система, у якій поєднуються мовні структури, комунікативні наміри та соціальні функції. Такий підхід передбачає аналіз інституціонального дискурсу з урахуванням як мовних, так і позамовних чинників, включно з невербальними проявами комунікації, що формують цілісну картину комунікативної поведінки учасників взаємодії.

У сучасних дослідженнях 2020–2025 років простежується тенденція до інтеграції лінгвістичного аналізу з когнітивними та технологічними підходами. Науковці відзначають, що глобалізація, цифровізація та розвиток комунікаційних технологій суттєво впливають на способи реалізації дискурсу, його типологічні параметри та аргументативні стратегії [8, с. 34–70; 16, с. 77–82; 29, с. 92–118; 1, с. 18]. Особливу роль відіграє цифрове середовище, яке сприяє формуванню нових форматів інституціональної комунікації — віртуальних дебатів, онлайн-конференцій, дистанційних переговорів, — у межах яких невербальні компоненти набувають трансформованих форм вираження. До них належать візуальні сигнали інтерфейсу, емодзі, елементи цифрової міміки та інші засоби, що виконують функції уточнення, підсилення або заміщення традиційних невербальних маркерів у комунікації.

Інституціональний дискурс, за визначенням А.Д. Белової та Т.В. Чрдилелі, є типом комунікації, що функціонує в межах соціально зумовлених ролей і спрямований на досягнення регламентованих, офіційних цілей. Його характерними рисами виступають формалізованість, нормативність і використання специфічних комунікативних стратегій, що забезпечують ефективне здійснення владних або організаційних функцій [3, с. 120–125; 21, с.

45–47]. У цьому контексті аргументація виконує роль ключового механізму переконання, обґрунтування позиції та ухвалення рішень, а невербальні засоби комунікації уточнюють і підсилюють вербальні аргументи, формуючи комплексний вплив на адресата.

Методологічні підходи, застосовані в дослідженні, охоплюють дискурсивний аналіз, прагматичний аналіз та семіотичний підхід, що в сукупності забезпечують багатовимірний і комплексний розгляд явища аргументації [3, с. 120–125; 17, с. 78–80; 28, с. 92–118]. Поєднання зазначених методів дозволяє глибше дослідити механізми взаємодії вербальних і невербальних компонентів інституціональної комунікації, виявити їхню функціональну взаємозалежність та визначити роль кожного елемента у формуванні переконливого впливу на адресата.

Дискурс-аналіз дозволяє виявити структурно-змістові особливості інституціонального дискурсу, способи побудови аргументів і комунікативних стратегій. Прагматичний аналіз зосереджується на вивченні намірів мовців, їхніх комунікативних цілей та реакцій адресатів. Семіотичний підхід допомагає розкрити символічну природу невербальних компонентів, зокрема кінесики, просодії та проксеміки, що формують додатковий рівень смислу у процесі аргументації.

Таким чином, у цьому розділі здійснюється систематизація основних теоретичних положень і методологічних засад, які становлять базу для подальшого аналізу емпіричного матеріалу. Отримані узагальнення створюють підґрунтя для дослідження особливостей реалізації стратегії аргументації в англomовному інституціональному дискурсі у другому розділі магістерської роботи.

1.1. Типологія сучасного англomовного дискурсу

Сучасний англomовний дискурс є багатогранним феноменом, що відображає соціальні, культурні та технологічні зміни у глобалізованому світі [11, с. 215-217]. Його формування зумовлене як історичними процесами розвитку англійської мови, так і впливом глобалізації, цифрової комунікації та

міжкультурної взаємодії. У сучасному суспільстві англomовний дискурс виступає не лише засобом передачі інформації, а й інструментом соціальної взаємодії, формування ідентичності та реалізації владних, професійних і культурних стратегій. Його типологія базується на класифікації за різними критеріями: сферою застосування, формою комунікації, метою та учасниками [6, с. 78-82; 12, с. 112-115; 11, с. 215-220]. Такий підхід дозволяє системно розглядати різновиди дискурсу, виявляючи специфіку мовних засобів, комунікативних стратегій і соціальних ролей, характерних для кожного типу.

У класичних підходах дискурс розглядається як зв'язний текст у певному контексті, що включає не лише мовну, а й позамовну складову — ситуаційні, соціальні, психологічні та культурні чинники [6, с. 78; 7, с. 112; 11, с. 215]. Тобто, дискурс охоплює процес породження, сприйняття й інтерпретації мовлення, у якому поєднуються вербальні (словесні) та невербальні (жестові, мімічні, інтонаційні) елементи комунікації. Згідно з концепцією О.О. Селіванової, дискурс є лінгвокогнітивною одиницею, яка інтегрує комунікативні, когнітивні та соціокультурні процеси, відображаючи взаємозв'язок мови, мислення й контексту [11, с. 220-222]. Таким чином, сучасне розуміння англomовного дискурсу виходить за межі суто мовного аналізу, акцентуючи увагу на його функціонально-комунікативній природі та взаємодії мовних, психологічних і культурних факторів, що визначають особливості комунікації у глобальному англomовному просторі.

Сучасні дослідження 2020-2025 років підкреслюють динамічний характер англійського дискурсу, зумовлений цифровізацією, глобалізаційними процесами та гібридизацією форм комунікації, що проявляється у взаємопроникненні усних, письмових і мультимодальних форматів спілкування. Особливо виразно ці тенденції спостерігаються в онлайн-дискурсі, який формується у соціальних мережах, блогах, форумах та інших цифрових середовищах, де поєднуються мовні, візуальні й невербальні коди [7, с. 34-37; 11, с. 145-147; 33, с. 50-52; 34, с. 67-70]. Такі зміни сприяють появі нових жанрів комунікації — напівформальних

і неформальних цифрових діалогів, що поєднують елементи розмовного й письмового мовлення.

Як зазначається у сучасних працях, граматичні, лексичні та прагматичні трансформації безпосередньо впливають на формування нових дискурсивних стратегій. Зокрема, активізується використання дискурс-маркерів як засобів логічного структурування висловлення, створення зв'язності тексту та посилення аргументації [8, с. 45-48]. Такі одиниці, як *well, so, now, actually*, виконують не лише організаційну, а й прагматичну функцію — сигналізують про зміну теми, вказують на ставлення мовця або пом'якшують висловлену позицію. В умовах цифрової комунікації вони часто поєднуються з невербальними елементами (емодзі, пунктуаційними засобами, візуальними вставками), що підсилює експресивність і дозволяє ефективніше реалізовувати аргументативні стратегії. Таким чином, сучасний англomовний дискурс постає як динамічне, поліфункціональне утворення, у якому інноваційні комунікативні практики формують нову якість мовної взаємодії.

Типологія сучасного англomовного дискурсу може бути розподілена за кількома основними критеріями.

По-перше, за сферою застосування виокремлюють інституціональний дискурс (юридичний, медичний, освітній), персональний (розмовний, побутовий) та медійний (журналістський, рекламний), що відображає різноманіття соціальних контекстів і комунікативних завдань [7, с. 80-82; 31, с. 92-95]. Кожен із цих типів дискурсу має власну систему норм, жанрових характеристик і стратегій взаємодії, зумовлених цілями комунікації, ролями учасників та ступенем формальності спілкування.

У роботах П. Дрю та М.-Л. Сорьонен інституціональний дискурс визначається як структурований комунікативний процес, у якому ролі учасників чітко регламентовані, а основна мета полягає у досягненні конкретних інституціональних завдань, наприклад ухвалення рішень, передавання офіційної інформації або вирішення конфліктів [31, с. 93-94]. Такий дискурс характеризується наявністю стійких ритуалізованих формул, спеціальної

термінології, а також обмеженої свободи інтерпретації, що забезпечує його ефективність і формальність.

Сучасні тенденції демонструють еволюцію наукового різновиду інституціонального дискурсу: за результатами досліджень, присвячених динаміці комунікативних практик, простежується поступовий перехід від більш формалізованого та «літературного» стилю до наближеного до розмовного викладу. Така трансформація зумовлена впливом цифрових медіа, демократизацією академічного спілкування та популяризацією науки [23, с. 561–573]. У сучасному англomовному науковому дискурсі дедалі частіше фіксується активне використання дискурс-маркерів, які забезпечують природність, зв'язність і логічність викладу. Зокрема, підвищилася частотність уживання маркера *now*, що зазнав семантико-прагматичної еволюції: від переважно темпорального значення до маркера структурування аргументації, переходу між частинами тексту та акцентування ключових тез [17, с. 78–79; 28, с. 92–118].

По-друге, за формою комунікації розрізняють усний (*spoken discourse*), письмовий (*written discourse*) та гібридний (онлайн-чати, форуми, блоги, подкасти, соціальні мережі, де поєднуються текст, емодзі, аудіо, відео та інші мультимодальні засоби) [11, с. 145–146; 25, с. 201–203]. Такий поділ відображає не лише технічні особливості передавання інформації, а й різний ступінь спонтанності, інтерактивності та структурованості комунікативних актів.

Як зазначають Дж. К. Бургун та співавтори [25, с. 180–182], усний дискурс є полікомпонентним явищем, у межах якого вербальне повідомлення невіддільне від невербальних складників — інтонації, тембру, пауз, міміки, погляду, жестів і пози. Ці елементи формують додатковий рівень смислової та емоційної інформації, допомагаючи адресатові точніше інтерпретувати комунікативний намір мовця. Саме завдяки такій інтеграції усний дискурс відзначається більшою експресивністю та гнучкістю порівняно з письмовим.

Письмовий дискурс, відповідно до типології, запропонованої у праці «*Modern Approaches to Discourse Typology*» [29], ґрунтується на критерії монологічності або діалогічності тексту, а також на формах його реалізації —

усній, письмовій чи розмовно-письмовій. Для письмових форм характерна структурна впорядкованість, планованість і відсутність негайної реакції адресата, що зумовлює необхідність більш ретельної організації аргументативної побудови.

Однак у сучасну епоху цифрової комунікації межі між цими типами дискурсу поступово стираються. Дані «*Historical Corpus of English*» (2025) свідчать про значне розширення жанрового спектра письмового дискурсу — від традиційних газетних статей і наукових публікацій до блогів, коментарів, електронних листів і мультимедійних форматів, що поєднують елементи усного та письмового мовлення [29, с. 92–94]. Гібридні форми комунікації створюють новий тип дискурсу, у якому синхронно взаємодіють текстові, візуальні та аудіальні засоби, забезпечуючи більш природну, багатовимірну аргументацію та посилюючи ефективність мовленнєвої взаємодії.

По-третє, за метою комунікації традиційно виокремлюють чотири основні типи дискурсу: наративний (розповідний), дескриптивний (описовий), експозитивний (пояснювальний) та аргументативний (переконувальний) [3, с. 120–122; 17, с. 46–48; 19, с. 99–101]. Кожен із цих типів має власну комунікативну функцію, структуру та набір мовних засобів. Наративний дискурс зосереджується на відтворенні подій у часовій послідовності, дескриптивний — на створенні образів і характеристиці об'єктів чи явищ, експозитивний — на поясненні понять або процесів, тоді як аргументативний дискурс має на меті вплинути на адресата шляхом переконання.

Аргументативний дискурс, який становить ядро даного дослідження, спрямований на вплив на думки, переконання чи поведінку аудиторії через використання логічних доводів (*logos*), емоційних апеляцій (*pathos*) та етичних аргументів (*ethos*) [3, с. 123–125; 16, с. 47]. Він базується на чіткому логічному зв'язку між тезою, аргументами та висновками, а також передбачає використання риторичних стратегій і мовленнєвих засобів, що підсилюють переконливість висловлювання. У сучасному англomовному дискурсі аргументативність реалізується не лише у традиційних інституціональних

сферах (політиці, праві, освіті), а й у медійному та цифровому середовищі, де особливого значення набувають швидкість реакції, емоційна насиченість і невербальні елементи комунікації.

Актуальні дослідження дискурсивної типології свідчать, що ці чотири типи рідко функціонують у чистому вигляді — у більшості випадків вони комбінуються залежно від комунікативних завдань, контексту та жанру. Наприклад, у політичних промовах або журналістських текстах аргументативні елементи часто поєднуються з наративними для створення ефекту довіри, тоді як у науково-популярних статтях експозитивні структури підсилюються дескриптивними фрагментами [32, с. 120–130]. Така змішаність типів свідчить про гнучкість сучасного англомовного дискурсу, його здатність адаптуватися до нових комунікативних умов і цілей, що визначає його еволюційний характер у контексті глобальних інформаційних процесів.

Варіативність англомовного дискурсу також пов'язана з концепцією «*World Englishes*» — локалізованими варіантами англійської мови, у яких типологія відображає культурні відмінності та комунікативні норми [32, с. 120–122]. Наприклад, у азійських варіантах англійської дискурс часто є більш контекстуальним і менш прямим щодо аргументації [32 с. 123–125].

Жанровий аспект типології дискурсу розкривається у працях українських лінгвістів, зокрема О.О. Селіванової, яка виокремлює первинні жанри — повсякденні, прості комунікативні форми — та вторинні жанри, що належать до інституціональної сфери та характеризуються формалізацією, нормативністю й регламентованістю комунікативної взаємодії [11, с. 145–147; 21, с. 55–57].

Еволюція наукового дискурсу від XVIII ст. до сьогодення демонструє поступову інтерактивізацію, пов'язану з появою цифрових платформ, які сприяють поєднанню письмових і усних форм, змішанню жанрових норм та більш гнучкому застосуванню мовних ресурсів [23, с. 561–573; 29, с. 45–67]. У сучасному аргументативному дискурсі спостерігається тенденція до активного поєднання вербальних маркерів (наприклад, *however, therefore*) з невербальними засобами комунікації — інтонацією, жестами, паузами — що підсилює

переконливість висловлювання та дозволяє точніше регулювати комунікативний вплив [16, с. 79–80; 28, с. 92–118].

Культурні та соціальні чинники суттєво впливають на організацію англomовного дискурсу. У працях К.С. Серажим дискурс розглядається як соціолінгвальний феномен, що реалізується в певному контексті інституціональної взаємодії [12]. Корпусні дослідження останніх років доводять, що структура англomовного юридичного дискурсу значною мірою залежить від жанру (наприклад, судові промови, контракти чи прецедентні рішення) [29]. У діловому дискурсі важливим залишається баланс між кооперативними та конфронтаційними стратегіями, що підтверджується моделями аргументації Т.В. Чрділелі [19; 20; 21].

У підсумку, типологія сучасного англomовного дискурсу постає як гнучка система, що динамічно еволюціонує під впливом технологічних, соціокультурних і когнітивних чинників. Вона поєднує різні критерії класифікації — від сферного та жанрового до прагматичного — і демонструє зростаючу інтеграцію вербальних і невербальних компонентів у побудові комунікативних стратегій. Такі характеристики забезпечують багатовимірність дискурсивної взаємодії та створюють концептуальну основу для подальшого аналізу інституціонального англomовного дискурсу, зокрема особливостей взаємодії його вербальних і невербальних елементів, що розглядається в наступному підрозділі.

1.2. Особливості організації інституціонального дискурсу

Інституціональний дискурс є особливим і складним типом комунікації, який відображає соціальну організацію суспільства, владні відносини, а також формалізовані та регламентовані моделі взаємодії між учасниками. Він характеризується високим ступенем структурованості, наявністю чітко визначених ролей і статусів, а також використанням специфічних жанрів, що забезпечують ефективність комунікації у професійних, юридичних, освітніх чи адміністративних контекстах.

За визначенням Ф.С. Бацевича, дискурс — це форма мовленнєвої діяльності, яка інтегрує текст і комунікативну ситуацію в єдине ціле, поєднуючи вербальні та невербальні засоби для досягнення комунікативної мети [2; с. 112]. У межах інституційної взаємодії така діяльність реалізується через нормативні жанри (наприклад, офіційні промови, наради, судові виступи), соціально закріплені ролі учасників та очікувані комунікативні стратегії, що визначають, як слід будувати аргументацію, подавати інформацію і взаємодіяти з аудиторією [29; с. 18].

Поняття інституціонального дискурсу тісно пов'язане з теорією соціальної комунікації, згідно з якою будь-який інститут функціонує як система символічної взаємодії, де комунікація виступає ключовим механізмом підтримки соціальної організації та координації дій [24, с. 45]. У цьому контексті мовлення в інституціях сприймається не лише як засіб передачі інформації, а й як інструмент формування, легітимізації та підтримання влади.

Мовлення у сфері інститутів відтворює соціальні норми, ієрархію та контроль, а також спрямоване на регулювання поведінки учасників комунікації, що робить його важливим засобом реалізації влади та впливу [29, с. 57]. Подібну позицію займають П. Дрю і М.-Л. Сорйонен, які вважають інституціональний дискурс структурно асиметричним: один із учасників зазвичай володіє правом визначати тему, формувати порядок денний та регулювати хід спілкування, тоді як інші учасники адаптують свої висловлювання відповідно до цих рамок [28, с. 94].

Ключовими характеристиками інституціонального дискурсу є статусна ієрархічність, ритуалізованість та нормативність мовлення, які забезпечують ефективність і передбачуваність комунікації у професійних і формальних контекстах. Статусна ієрархічність проявляється у розподілі ролей та прав приймати рішення, контролювати хід дискусії та визначати порядок денний. Ритуалізованість і нормативність спілкування проявляються у дотриманні ustalених жанрових моделей, формул і комунікативних процедур, які забезпечують сталість і впорядкованість взаємодії.

О. Яшенкова підкреслює, що ритуали спілкування у діловій, політичній чи юридичній сферах виконують функцію стабілізації комунікаційного процесу, роблячи його передбачуваним і контрольованим, а також формуючи соціальні очікування щодо поведінки учасників [23, с. 565]. У таких умовах від мовця очікується суворе дотримання усталених жанрових моделей — доповіді, дебати, інтерв'ю, засідання або презентації — які визначають структуру висловлювання, формат аргументації та мовленнєві стратегії.

Особливе місце в організації інституціонального дискурсу займають невербальні засоби комунікації, які виконують функцію підтримки, підсилення та модифікації вербальних повідомлень. За Дж. Бургуном, Л. Герреро та К. Флойдом, невербальна поведінка — жести, міміка, дистанція, інтонація — слугує інструментом підкріплення владного статусу або демонстрації підлеглості, а також допомагає регулювати взаємодію між учасниками дискурсу [25, с. 214].

М. Коццоліно визначає невербальні коди як «мовчазні регулятори соціальної взаємодії», які сигналізують про рівень формальності, статусну позицію та ступінь емоційного залучення, спрямовуючи поведінку учасників і формуючи очікування щодо реакцій адресата [6, с. 77]. Ейвз і Лезерс зазначають, що у ділових і професійних контекстах жестикуляція, позиція тіла та інші невербальні сигнали створюють ефект компетентності, підсилюючи зміст вербальної комунікації та підвищуючи її переконливість [10, с. 192].

Українські дослідники також підкреслюють взаємодію вербальних і невербальних складників у межах інституційної комунікації. Л. В. Солощук зазначає, що невербальні сигнали не просто супроводжують мовлення, а є частиною дискурсивної структури, оскільки задають тональність і регулюють міжособистісну дистанцію [33, с. 54]. Подібну думку висловлює Ю.С. Скриннік, яка пов'язує зміну невербальної поведінки з динамікою соціальних ролей співрозмовників [13, с. 188].

З погляду прагмалінгвістики, інституціональний дискурс організовується навколо аргументативної стратегії, яка реалізує ключові функції переконання, легітимації та впливу на аудиторію [16, с. 97]. Аргументація у професійних,

політичних чи медійних контекстах виступає не лише як засіб донесення інформації, а й як інструмент демонстрації авторитету, компетентності та формування довіри з боку слухачів або читачів [14, с. 49].

Невербальні компоненти — жести відкритості, міміка, паузи, тон і темп голосу — відіграють допоміжну, але надзвичайно важливу роль у підтримці логічної структури аргументів. Вони не тільки підсилюють смислове та емоційне навантаження висловлювань, а й сприяють формуванню переконливого комунікативного образу мовця, забезпечуючи більш ефективний вплив на поведінку та сприйняття аудиторії [6, с. 27].

Дослідження Н. Данбар [29, с. 48] свідчать, що сучасні інституційні практики дедалі більше набувають мультимодального характеру, інтегруючи мовні, візуальні та просодичні канали комунікації. Такий підхід дозволяє досягати більшого ефекту впливу на аудиторію, оскільки інформація подається одночасно через різні сенсорні модальності, що підсилює сприйняття і запам'ятовування.

Мультимодальність особливо помітна у медійному та освітньому дискурсах, де невербальні коди — жести, міміка, позиція тіла, інтонація, паузи — виконують функцію підсилення аргументів і створення переконливого образу мовця чи спікера [33, с. 53]. Таким чином, сучасний інституційний дискурс характеризується не лише вербальною точністю та логічною структурою, а й комплексною інтеграцією невербальних і просодичних засобів, що забезпечує ефективність комунікації та підвищує переконливість аргументації.

Підсумовуючи, інституціональний дискурс характеризується поєднанням формальної організації, комунікативної ієрархії, ритуалізованості та мультимодальності. Його структура зумовлена соціальними ролями учасників, усталеними жанровими моделями та регламентованими правилами взаємодії, а також спрямована на досягнення інституційно визначених цілей, таких як легітимація влади, переконання аудиторії та координація дій у межах професійного або адміністративного простору.

Взаємодія вербальних і невербальних компонентів забезпечує ефективність комунікації, підсилює аргументативний вплив, регулює владні відносини та підтримує когнітивно-соціальний баланс між учасниками дискурсу [7, с. 112; 14, с. 210; 31, с. 59]. Мультиmodalність комунікації, що включає мовні, візуальні та просодичні засоби, дозволяє створювати багаторівневий та переконливий комунікативний ефект, роблячи інституціональний дискурс ефективним механізмом управління соціальною взаємодією та формування професійного або громадського авторитету.

1.3. Характеристика невербальних складових діалогічного дискурсу

Невербальні складові діалогічного дискурсу відіграють ключову роль у передачі значень, емоцій та соціальних сигналів, доповнюючи або навіть замінюючи вербальні повідомлення [25, с. 180–185]. У контексті англomовного інституціонального дискурсу вони набувають особливого значення завдяки здатності посилювати аргументацію, передавати авторитет, регулювати поведінку співрозмовників та визначати статусно-рольові відносини між учасниками [14, с. 150–152].

Згідно з визначенням М. Коццоліно, невербальна комунікація охоплює жести, міміку, інтонацію, проксеміку (відстань), хроноеміку (часові інтервали) та інші сигнали, які інтегруються у діалогічну взаємодію, формуючи додатковий рівень смислового та емоційного впливу [7, с. 67–70]. Сучасні дослідження 2020–2025 років акцентують увагу на ролі невербальних компонентів у цифрових та гібридних формах дискурсу, де традиційні невербальні засоби адаптуються до онлайн-середовища, наприклад через використання емодзі, відео, аудіо або графічних сигналів [25, с. 201–205; 33, с. 53–55; 29, с. 91–93].

Так, у монографії «*Nonverbal Communication*» Дж. К. Бургун та співавторів [25] детально аналізується, як невербальні сигнали впливають на сприйняття авторитету та компетентності мовця в інституціональних контекстах, зокрема під час судових засідань та офіційних нарад [25, с. 202–204].

Одним із основних невербальних компонентів є кінесика, що охоплює жести та міміку. У працях Л.В. Солощук наголошується, що в англomовному

діловому дискурсі жести виконують важливу функцію підсилення аргументації: зокрема, відкрита долоня може сигналізувати щирість, тоді як вказівний жест позначає авторитет і прагнення контролю [14, с. 151–152; 15, с. 78–79].

У дослідженні Ю.В. Кріпак, присвяченому поведінковим стратегіям у сучасному англomовному діалогічному дискурсі, підкреслюється, що жести та інтонація синхронізуються, утворюючи єдиний тактичний комплекс, спрямований на посилення переконливого впливу в інституціональних переговорах [7, с. 145–147].

У юридичному дискурсі, за спостереженнями Ю.С. Скриннік, міміка й мікржестикуляція свідка можуть суттєво впливати на оцінку його правдивості суддею, особливо коли вербальні відповіді є суперечливими або непослідовними [13, с. 68–70].

Проксеміка, або просторова організація комунікації, є ще одним важливим компонентом інституціонального дискурсу. У дослідженнях Т.В. Чрдилелі зазначається, що дистанція між учасниками взаємодії впливає на сприйняття їхнього статусу та ступінь формальності взаємин: більша відстань сигналізує про офіційний характер спілкування, тоді як менша відображає довіру або асиметрію ролей [20, с. 361–363; 21, с. 88–90]. У професійно орієнтованих контекстах проксемічні норми регулюються культурними традиціями: наприклад, для англomовного медичного дискурсу характерне відносно близьке розташування лікаря та пацієнта, тоді як в окремих культурах нормативна дистанція значно збільшується [16, с. 68–74]. У цифровому середовищі просторові параметри трансформуються: їхню функцію частково виконують композиція екранних вікон, порядок розташування спікерів та розмір їхніх відеофреймів, що впливають на сприйняття домінування в онлайн-комунікації [29, с. 45–67].

Просодія, що охоплює інтонацію, темп, паузи й гучність мовлення, також відіграє ключову роль у формуванні аргументативних стратегій. У працях Т.В. Чрдилелі простежується, що підвищення інтонації на ключових елементах висловлювання підкреслює його аргументативну вагу, тоді як стратегічні паузи створюють ефект напруження та сприяють виділенню важливих смислових

сегментів [20, с. 100–102; 21, с. 361–363]. Дослідження просодичних характеристик у межах конфліктної та офіційної комунікації, представлені І.Є. Фроловою, засвідчують, що різкі інтонаційні підйоми наприкінці фрази можуть підсилювати переконливість, зокрема в судових виступах чи публічних дебатах [16, с. 79–80]. У сучасному онлайн-дискурсі просодія адаптується до умов опосередкованої взаємодії: темп і ритм мовлення використовуються для компенсації відсутності фізичних сигналів та підтримання уваги адресата [29, с. 45–67].

Хронометрика, або використання часу в комунікації, також відіграє важливу роль у формуванні дискурсу та його сприйнятті. Згідно з дослідженням М.Л. Кнаппа та Дж. А. Голл у книзі «*Nonverbal Communication in Human Interaction*», у англійських інституціях затримки у відповідях (2–3 секунди) можуть сигналізувати про роздуми, оцінку ситуації або небажання відповідати, виконуючи функцію регулювання діалогічного процесу [32, с. 150–152].

У бізнес-конференціях та професійних нарадах точне дотримання графіка (наприклад, 5-хвилинні виступи) підкреслює професіоналізм, дисципліну та повагу до часу колег, що формує певний соціальний і статусний сигнал. У медичному дискурсі паузи лікаря можуть виконувати функцію емпатії, даючи пацієнту можливість висловити свої думки та емоції, а також підсилюючи авторитет і компетентність фахівця [25, с. 184–185; 31, с. 262–263].

Культурні відмінності значною мірою впливають на характер і функції невербальних елементів у інституціональному дискурсі. Зокрема, у працях К. Бріггса зазначається, що в англійському контексті США активна кінесика (жести, міміка, рухи тіла) часто асоціюється з відкритою аргументацією та демонстрацією впевненості, тоді як у британському інституціональному дискурсі невербальна поведінка є значно стриманішою та формальнішою, підкреслюючи стриманість і етикет [24, с. 200–202].

Дослідження міжкультурних відмінностей у сфері невербальної поведінки, представлені Л.П. Харченко, засвідчують, що в азіатських варіантах англійської мови проксемика є менш інвазивною: учасники взаємодії схильні дотримуватися

більшої дистанції, що впливає на динаміку діалогічної взаємодії та формування аргументативних стратегій [18, с. 58–60]. Таким чином, культурні норми визначають стиль невербальної комунікації та модифікують прояви статусності, контролю й емоційного впливу в інституціональному спілкуванні.

У підсумку, невербальні складові є інтегральною частиною діалогічного дискурсу, оскільки забезпечують додатковий рівень смислової, емоційної та прагматичної інформації. Саме вони формують основу для подальшого аналізу аргументативності та ефективності комунікації, що розглядається в наступному підрозділі.

1.4. Аргументативність у англомовному діалогічному інституціональному дискурсі

Аргументативність у англомовному діалогічному інституціональному дискурсі є центральним аспектом, що визначає ефективність комунікації в структурованих соціальних контекстах, таких як судові засідання, бізнес-переговори чи освітні дискусії [1; с. 67–70]. Саме здатність комунікантів аргументувати, логічно й переконливо обґрунтовувати власні позиції, відрізняє інституціональне спілкування від побутового, де домінують емоційні та спонтанні реакції. Аргументативність тут набуває системного характеру, оскільки визначається не лише індивідуальними мовленнєвими стратегіями, а й соціальними ролями учасників та нормами інституції, в межах якої відбувається діалог.

Ця характеристика полягає у використанні логічних, емоційних та етичних стратегій для переконання аудиторії або опонента, що охоплює як вербальні, так і невербальні засоби впливу [22, с. 210–212]. Згідно з визначенням Ф.С. Бацевича, аргументація в дискурсі – це процес побудови переконливих тверджень на основі доказів, що адаптуються до інституціональних норм [2; с. 68–69]. Таким чином, аргументативність можна розглядати не лише як мовленнєву властивість, а й як комунікативну компетенцію, яка передбачає знання контексту, адресата та правил взаємодії, що діють у конкретній сфері.

Сучасні дослідження 2020–2025 років підкреслюють еволюцію аргументативності під впливом цифрових технологій, де традиційні методи доповнюються мультимедійними елементами [17, с. 46–48; 25, с. 211–213; 28; с. 54–56]. Зокрема, поява відеоконференцій, онлайн-засідань і дистанційних переговорів змінила характер аргументації, зробивши її більш візуальною та залежною від невербальних сигналів, що передаються через камеру. У цьому контексті аргумент стає не лише вербальною структурою, а й мультимодальним явищем, що поєднує мовлення, міміку, погляд, інтонацію та візуальні ресурси, наприклад, презентації або графіки.

Наприклад, у дослідженні П. Дрю, присвяченому інституціональній комунікації, розглядається структура аргументації з позицій прагма-діалектичного підходу. У праці Drew P. *“Argumentative Patterns Viewed from a Pragma-Dialectical Perspective”*[27] подано аналіз того, як у межах інституціонального дискурсу комуніканти вибудовують аргументи послідовно, логічно та відповідно до норм кооперації, уникаючи софізмів та порушень комунікативних правил [27, с. 281–283]. Такий підхід дозволяє пояснити, яким чином у ситуаціях офіційної взаємодії учасники підтримують структурованість аргументування навіть у конфліктних умовах.

Однією з ключових особливостей аргументативності є її спрямованість на досягнення консенсусу або переваги в діалозі. На це звертає увагу І.Є. Фролова, яка зазначає, що аргументативна взаємодія може мати як кооперативний, так і конфронтаційний характер залежно від комунікативної ситуації [16, с. 47–48]. У її роботах стратегія конфронтації трактується як інструмент захисту власної позиції шляхом висунення протилежних аргументів, що особливо виразно проявляється в судових дебатах та інших формально-регламентованих жанрах інституціональної комунікації [16, с. 48; 18, с. 68–70].

Вербальні засоби аргументації включають логічні структури, такі як дедукція, індукція та аналогія [10, с. 145–147]. У книзі "Теорія комунікації" Г.Г. Почепцова наголошується, що в англomовному інституціональному дискурсі дедуктивний метод (від загального до конкретного) домінує в юридичних

аргументах, наприклад, у викладенні законів перед їхнім застосуванням [9, с. 146]. Індуктивний метод, навпаки, більш характерний для академічного дискурсу, де на основі аналізу фактів формується загальний висновок. Аналогія ж часто використовується в політичних дебатах як спосіб ілюструвати складну ідею через знайому ситуацію.

Невербальні засоби відіграють не менш важливу роль у створенні переконливого ефекту, формуючи додатковий рівень емоційного та прагматичного впливу [25, с. 212–214; 28, с. 17–19]. У працях Дж. К. Бургун та Л. К. Герреро підкреслюється, що такі невербальні компоненти, як інтонація, міміка, позиція тіла та жести, здатні значною мірою підсилювати аргументативний ефект у судових промовах: наприклад, різкий тон може посилювати критику, формувати тиск або викликати почуття тривоги в опонента [25, с. 213; 28, с. 18].

У бізнес-дискурсі, як зазначає Н.Е. Данбар у дослідженнях міжособистісної взаємодії та владної динаміки, проксемічні показники — зокрема наближеність до співрозмовника, орієнтація корпусу та ступінь відкритості пози — сигналізують про готовність до співпраці та довіру, що позитивно впливає на сприйняття аргументів у діловій комунікації [30, с. 261–278].

Контекст інституціонального дискурсу також визначає характер аргументативних стратегій [8, с. 99-101]. У юридичному дискурсі, за спостереженнями Ю.В. Кріпак, аргументація часто ґрунтується на апеляції до авторитету — законів, регламентів або судових прецедентів, що є типовим для англійських судів [7, с. 100–102]. В освітньому середовищі переважає аргументація, побудована на логічних доведеннях та посиланнях на наукові джерела, тоді як політичний дискурс активно використовує емоційні апеляції, спрямовані на мобілізацію довіри та підтримки аудиторії.

Культурні особливості також істотно впливають на спосіб реалізації аргументативності. У працях К. Бріггса зазначається, що в американському англійському дискурсі аргументи часто більш емоційні, з активним

використанням невербальних засобів, таких як жести, контакт очей і зміна тону, тоді як у британському контексті переважає логічна стриманість, формальність і чітке дотримання мовленнєвого етикету [26, с. 201–203]. Дослідження 2020 року в *"Cognition, Communication, Discourse"* демонструють, що в азіатських варіантах англійської аргументація будується на непрямому стилі, де важливу роль відіграють паузи, натяки та невербальні сигнали, які компенсують відсутність прямої конфронтації [33, с. 55–56].

Отже, аргументативність у англійському діалогічному інституціональному дискурсі постає як складна інтегративна категорія, що поєднує логічну послідовність, емоційну виразність і етичну доречність. Вона реалізується через взаємодію вербальних і невербальних засобів, відображаючи соціальні норми, професійні стандарти й культурні цінності спільноти. Такий комплексний підхід створює основу для подальшого аналізу взаємодії цих компонентів у наступному розділі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі було визначено теоретико-методологічні засади дослідження стратегії аргументації в англійському інституціональному дискурсі, що охоплюють аналіз ключових понять, типологічних характеристик, структурних параметрів і комунікативних механізмів сучасного дискурсу. Дискурс розглядається як соціально-комунікативне явище, у якому поєднуються мовна, когнітивна, соціальна й культурна компоненти, що формують підґрунтя для реалізації аргументаційних стратегій.

Визначено, що англійський інституціональний дискурс характеризується формальністю, ієрархічністю та ритуалізованістю, що зумовлює специфіку його аргументативної організації. Аргументація виступає основним інструментом переконання та підтримання соціальних ролей, а поєднання вербальних і невербальних компонентів (кінесики, просодії, проксемики, хроноеміки) забезпечує глибший рівень комунікативного впливу.

Розгляд типології сучасного англійського дискурсу показав його динамічність та адаптивність до цифрових і гібридних середовищ, де поява

нових форматів комунікації (онлайн-дискусії, відеоконференції, мультимодальні дебати) спричинює трансформацію аргументативних стратегій. Водночас інституціональний характер спілкування зберігає сталі ознаки — рольову асиметрію, регламентованість і структурну організованість.

У межах методологічного підґрунтя поєднано дискурс-аналіз, прагматичний і семіотичний підходи, що забезпечують комплексне вивчення аргументації як комунікативного, когнітивного й соціокультурного феномена. Дискурс-аналіз дозволив окреслити структуру та зміст аргументативних стратегій; прагматичний аналіз — зосередитися на інтенціях мовців і реакціях адресатів; семіотичний — розкрити символічне значення невербальних кодів у процесі переконання.

Отже, результати першого розділу створюють цілісну теоретичну основу для подальшого дослідження практичних аспектів реалізації вербальних і невербальних аргументативних стратегій у різновидах англомовного інституціонального дискурсу. У другому розділі ці положення слугуватимуть методологічним базисом для аналізу емпіричного матеріалу — діалогічних фрагментів з художніх і кінематографічних текстів, у яких реалізуються типові аргументативні моделі та невербальні патерни поведінки.

РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Аналіз сучасного англomовного інституційного дискурсу демонструє, що ефективна аргументація будується на тісній взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації. Вербальні засоби забезпечують передачу змісту, логічну структуру аргументів, спеціалізовану лексику, складність синтаксису та прагматичні маркери ввічливості [2, с. 281; 22, с. 15]. Невербальні компоненти, до яких належать жести, міміка, пози, зоровий контакт, проксемічні відстані та просодичні характеристики мовлення, формують додатковий смисловий та емоційний шар, регулюють комунікаційну взаємодію, підтримують соціальну ієрархію та підсилюють переконливість аргументів [6, с. 45; 25, с. 362; 32, с. 270].

При аналізі художніх і інституційних текстів можна простежити, як вербальні та невербальні компоненти спільно реалізують аргументативну стратегію. Наприклад, у судовому дискурсі роману *Bleak House* Ч. Діккенса детально показано, як спеціалізована юридична лексика і складні конструкції поєднуються з синхронізованими рухами адвокатів, поклонами та інтонаційними паузами, що дозволяє підтримувати логіку дискурсу, демонструвати статус учасників та регулювати їхню взаємодію [17, с. 364; 25, с. 362; 32, с. 270]. Подібні механізми простежуються у діалогах із *The Crucible* А. Міллера, де фізична дистанція, агресивні рухи, імперативні вислови та повтори слів підсилюють психологічний тиск і контроль над учасниками дискурсу [7, с. 112; 16, с. 70; 30, с. 266].

Важливою складовою інтегрованої аргументації є проксеміка, тобто використання просторових відносин між учасниками комунікації. Позиції в просторі, наближення чи віддалення, жести та фізичні дії слугують для підкреслення соціальних ролей, демонстрації домінування або співучасті, а також регулювання емоційного стану співрозмовника [20, с. 362; 30, с. 270; 34,

с. 45]. У романі 1984 Дж. Орвелла контроль через фізичну позицію та жести поєднується з вербальними репліками і демонструє психологічний та когнітивний вплив на підлеглого [3; с. 22; 17, с. 266; 25, с. 364].

Ще одним ключовим аспектом аргументативності в англomовному діалогічному інституціональному дискурсі є просодичні характеристики мовлення – інтонація, темп, паузи та наголос. Ці елементи формують звукову організацію висловлювання, дозволяючи не лише передавати зміст, а й підкреслювати логічні та емоційні акценти [4, с. 20; 15, с. 77; 26, с. 15]. Інтонаційний контур, наприклад, задає тон аргументації — підвищення тону може сигналізувати напруження чи впевненість, тоді як пониження створює ефект завершеності або підкреслює рішучість позиції. Темп мовлення визначає динаміку комунікативної взаємодії: швидкий темп сприяє створенню враження компетентності й упевненості, тоді як сповільнення — концентрації уваги слухача на ключових аргументах.

Пауза є ще одним вагомим інструментом аргументативного впливу. Вона виконує функцію смислового та емоційного розмежування висловлювань, дозволяє мовцеві структурно організувати аргументи та керувати реакцією співрозмовника. Наголос, у свою чергу, підсилює смислову значущість окремих елементів висловлювання, формуючи інтонаційну перспективу аргументу. Разом ці просодичні параметри забезпечують не лише виразність, а й ритмічну узгодженість аргументативного дискурсу, що є важливим для сприйняття логічності та послідовності думки.

Показовими є діалоги з «Виклик» Дж. Грішема, де підвищений наголос, зміни темпу, паузи та варіації інтонації слугують маркерами наполегливості, соціального контролю та професійної компетентності мовця [4, с. 105; 26, с. 18; 32, с. 281]. Такі просодичні особливості підсилюють змістову складову аргументації, створюючи багаторівневу комунікативну структуру, у якій вербальні й звукові компоненти взаємодіють для досягнення переконливого ефекту.

Аналогічно, у телефонній розмові між персонажами Рей та Паттон у романі Френч спостерігається тісна взаємодія просодичних і невербальних сигналів, що сприяє регулюванню емоційного фону спілкування, підтриманню уваги співрозмовника та демонстрації соціальної ієрархії [7, с. 220; 25, с. 364; 30, с. 266]. Ритмічна організація мовлення, інтонаційні зсуви та паузи створюють ефект контролю над комунікацією, формуючи враження домінування однієї сторони. У результаті просодичні характеристики стають невід'ємним елементом аргументативної стратегії, що забезпечує комплексність і переконливість англомовного інституціонального діалогу.

Таким чином, дослідження текстів різного типу показує, що сучасний англомовний інституційний дискурс функціонує як мультимодальна система, у якій вербальні, кінесичні, проксемічні та просодичні компоненти інтегруються для досягнення ефективної аргументації. Поєднання цих компонентів дозволяє створювати комплексний психоемоційний вплив, підтримувати логіку і структуру дискурсу, регулювати соціальні ролі учасників та посилювати переконливість висловлювань. Надалі у тексті будуть детально проаналізовані приклади з художніх та інституційних англомовних текстів, що демонструють конкретні механізми такої взаємодії.

2.1. Взаємодія вербальних та кінесичних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі

Вербальні та кінесичні компоненти комунікації становлять єдину систему, що забезпечує реалізацію аргументативних стратегій у межах інституційного спілкування. У межах англомовного інституційного дискурсу, який характеризується формалізованістю, ролями та статусною асиметрією учасників, поєднання мовних і немовних засобів сприяє досягненню переконливості, підтриманню ієрархічної дистанції та регуляції комунікативного процесу. Вербальні засоби передають зміст аргументації через логічно побудовані висловлювання, спеціалізовану лексику, синтаксичну складність і прагматичні маркери ввічливості. Кінесичні компоненти — жести, міміка, пози, зоровий

контакт — забезпечують невербальне структурування дискурсу, підсилюють або модифікують смислове навантаження мовлення, слугують індикаторами статусу та емоційного стану комунікантів [6, с. 45, 25, с. 215, 14, с. 120].

Для аналізу взаємодії цих компонентів доцільно звернутися до прикладів з англомовного інституційного художнього дискурсу, зокрема з роману “Bleak House” Ч. Діккенса, де представлено типові ситуації офіційної комунікації у судовому контексті. Саме ці фрагменти дозволяють простежити, як вербальні та невербальні засоби спільно формують аргументативну динаміку, створюють ієрархічну дистанцію та підтримують переконливість висловлювань:

- 1) *"Because it is my name! Because I cannot have another in my life! Because I lie and sign myself to lies! Because I am not worth the dust on the feet of them that hang! How may I live without my name? I have given you my soul; leave me my name! — Proctor cried with his whole soul. Danforth pointed at the confession in Proctor's hand. — Is that document a lie? If it is a lie, I will not accept it! What say you? — he demanded. — I will not deal in lies, Mister! — Proctor was motionless. — You will give me your honest confession in my hand, or I cannot keep you from the rope. Which way do you go, Mister? — Danforth asked" [36].*

У наведеному фрагменті кінесика відіграє ключову роль у підсиленні конфліктної взаємодії між персонажами та розкритті їхніх аргументативних стратегій. Емоційно насичений жест Проктора, який «*cried with his whole soul*» («закричав усією душею»), демонструє максимальне внутрішнє напруження та щирість його позиції, перетворюючи емоційний порив на невербальний доказ моральної істинності власних слів. У відповідь Данфорт застосовує жорстко спрямовану кінесичну дію — «*pointed at the confession in Proctor's hand*» («вказав на зізнання в руці Проктора»), що є виразом владного контролю й директивності. Такий вказівний жест фокусує увагу на документі як на матеріальному свідченні та підкріплює ультимативний характер його аргументації. Контрастом до цього постає нерухомість Проктора — «*was motionless*» («стояв нерухомо»), яка невербально втілює внутрішню боротьбу, напруження та опір зовнішньому тиску. Сукупність цих кінесичних проявів формує багаторівневу аргументативну

динаміку, у якій жести та пози тіла передають не менш значущі смисли, ніж вербальні висловлювання, створюючи напружений дискурс морального вибору та владного примусу.

2) *“Mud, no – variety of points – feel it my duty lsubmit—ludship,” is the reply that slides out of Mr. Tangle. “Several members of the bar are still to be heard, I believe?” says the Chancellor with a slight smile. Eighteen of Mr. Tangle’s learned friends, each armed with a little summary of eighteen hundred sheets, bob up like eighteen hammers in a pianoforte, make eighteen bows, and drop into their eighteen places of obscurity.» [35].*

У цьому фрагменті кінесика використовується для підкреслення соціального й ієрархічного контексту та характеру персонажів. Канцлер демонструє контроль і невимушену впевненість — *«with a slight smile»* («з легкою усмішкою»), що є невербальним сигналом спокою, самовпевненості та владної позиції. Додатково, жести інших членів бару — *«bob up like eighteen hammers in a pianoforte, make eighteen bows»* («підстрибує, як вісімнадцять молоточків у піаніно, роблять вісімнадцять поклонів») — підкреслюють масовий, формальний ритуал і субординацію, їхні поклони є типовим кінесичним маркером ввічливості та поваги, але також демонструють їхню анонімність у системі, оскільки вони *«drop into their eighteen places of obscurity»* («опускаються на свої вісімнадцять місць у тіні»). Таким чином, кінесика у цьому фрагменті функціонує як інструмент соціальної репрезентації, де пози, поклони та міміки відображають ієрархічні стосунки та характер взаємодії в інституціональному дискурсі.

3) *“My name is Kenge,” he said; “you may remember it, my child; Kenge and Carboy, Lincoln’s Inn.” I replied that I remembered him. “Pray be seated—here near me. Don’t distress yourself; it’s of no use. Mrs. Rachael, our young friend has no doubt heard of—the—a—Jarndyce and Jarndyce.” “Never,” said Mrs. Rachael. “Is it possible,” pursued Mr. Kenge, putting up his eye-glasses, “that our young friend—never heard of Jarndyce and Jarndyce? Not of one of the greatest Chancery suits known? The aggregate of costs in Jarndyce and*

Jarndyce, Mrs. Rachael, amounts at the present hour to from SIX-ty to SEVEN-ty THOUSAND POUNDS!” said Mr. Kenge, leaning back in his chair [35].

У цьому фрагменті кінесика Містера Кенжа підкреслює його впевненість, професійний статус і контроль над ситуацією. Жест підняття окулярів — «*putting up his eye-glasses*» («піднімаючи окуляри») — слугує невербальним акцентом на важливості сказаного та демонструє уважність до співрозмовника, одночасно підкреслюючи інтелектуальний контроль і ввічливу директивність. Відкидання у кріслі — «*leaning back in his chair*» («відкинувшись у кріслі») — сигналізує про невимушену впевненість та владну позицію, що характерно для інституційного дискурсу. У сукупності ці кінесичні прояви підсилюють аргументативну силу слів Кенжа, [20, с. 364; 14, с. 46] одночасно відображаючи його соціальний статус та регламентовану ієрархію у професійному середовищі.

4) *“Young Mr. Richard Carstone is present?” said the Lord Chancellor, glancing towards him. Richard bowed and stepped forward. “Hum!” said the Lord Chancellor, turning over more leaves. “Mr. Jarndyce of Bleak House, my lord,” Mr. Kenge observed **ІНТОНАЦІЯ**: in a low voice, “if I may venture to remind your lordship, provides a suitable companion for—” “For Mr. Richard Carstone?” I thought (but I am not quite sure) I heard his lordship say in an equally low voice and with a smile. “For Miss Ada Clare. This is the young lady. Miss Summerson.” His lordship gave me an indulgent look and acknowledged my curtsy very graciously. “Miss Summerson is not related to any party in the cause, I think?” “No, my lord” [35].*

У фрагменті простежується кілька важливих кінесичних маркерів, що формують статусно-рольову динаміку судової взаємодії. Погляд Лорд-канцлера “*glancing towards him*” («кинувши погляд у його бік») виконує функцію спрямування комунікативної уваги та ініціації взаємодії, підкреслюючи його інституційну владу. Річард реагує жестами покори та готовності до співпраці — “*bowed and stepped forward*” («уклонився та крокнув уперед»), що є типовим для ієрархізованого офіційного дискурсу. Мімічний жест Лорд-канцлера “*with a smile*” («з усмішкою») пом’якшує загальний тон ситуації й слугує засобом

соціального вирівнювання, про що наголошує М. Коццоліно [6, с. 112–115]. Крім того, “gave me an indulgent look” («кинув на мене поблажливий погляд») сигналізує прихильне ставлення та контрольовану доброзичливість, що відповідає описаній Л. Солощук функції мімічних жестів як регуляторів міжособистісних відносин [14, с. 68–70]. Сукупність цих жестів формує офіційно-ритуальний, але водночас емоційно збалансований характер комунікації.

5) “— *Do you remember writing in your diary, 'Freedom is the freedom to say that two plus two make four'?* — *O'Brien asked.* — *Yes,* — *Winston replied.* *O'Brien held up his left hand, back towards Winston, with the thumb hidden and the four fingers extended.*— *How many fingers am I holding up, Winston?* — *he asked.* — *Four,* — *Winston answered.* — *And if the Party says that it is not four but five — then how many?* — *O'Brien pressed.* — *Four,* — *Winston replied*”[37]

У цьому епізоді кінесика є ключовим елементом комунікації та контролю. Жест О'Браєна — підняття лівої руки, коли тильна частина спрямована до Вінстона, великий палець захований, а чотири пальці випрямлені — “*held up his left hand, its back towards Winston, with the thumb hidden and the four fingers extended*” («підняв ліву руку, тильна сторона до Вінстона, великий палець прихований, чотири пальці випрямлені») — виконує функцію візуального стимулу для перевірки відповідності та підпорядкування [6, с. 112-115]. Цей жест концентрує увагу Вінстона на конкретному невербальному сигналі і підкреслює контроль та авторитет мовця [14, с. 68–70].

Взаємодія через руку та пальці стає своєрідним символічним інструментом примусу, оскільки жест передає точне значення, яке має бути прийняте беззаперечно. Таким чином, кінесика у цій сцені виконує регулятивну функцію, формуючи психологічний тиск і контрольовану відповідь співрозмовника. У підсумку невербальні сигнали стають вирішальним засобом передачі влади та структурування взаємодії між персонажами.

2.2. Взаємодія вербальних та проксемічних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі

Сучасний англомовний інституціональний дискурс характеризується складною інтеграцією вербальних і проксемічних компонентів, що дозволяє ефективно реалізовувати аргументативні стратегії. Аргументація в таких контекстах проявляється не лише через зміст сказаного, а й через багаторівневу невербальну складову: дистанцію між учасниками, позиції в просторі. Поєднання цих вербальних і проксемічних елементів створює комплексний комунікативний ефект, який дозволяє інституційним акторам формувати переконливий вплив, регулювати поведінку співрозмовників, демонструвати статус, підкреслювати соціальні ролі та підтримувати контроль над перебігом взаємодії [3; с. 110; 8; с. 95; 32; с. 266].

У цьому підрозділі будуть проаналізовані приклади з художніх творів *The Crucible* Артура Міллера та 1984 Джорджа Орвелла, де взаємодія вербальних і проксемічних засобів наочно демонструє, як інтонація, жести, відстань між персонажами та інші невербальні елементи підсилюють аргументативний ефект висловлювань. Аналіз цих фрагментів дозволяє простежити, яким чином проксеміка інтегрується з мовними структурами для створення переконливого комунікативного впливу, модифікації сенсу реплік та визначення соціальних і статусно-рольових відносин між учасниками комунікації. Такий підхід до вивчення дискурсу підкреслює важливість багатомодальної природи аргументації в сучасних англомовних інституціональних контекстах.

6) *"— I cannot hear you. What do you say? — Danforth demanded. — You will confess yourself or you will hang! — Mary uttered unintelligibly. He turns her roughly to face him. — Do you know who I am? I say you will hang if you do not open with me! — Danforth continued. — Mary, remember the angel Raphael — do that which is good and — Proctor pleaded. — The wings! Her wings are spreading! Mary, please, don't, don't —! — Abigail pointed upward. — I see nothing, Your Honor! — Hale declared. — Do you confess this power? —*

Danforth pressed, an inch from her face. — Speak! — She's going to come down! She's walking the beam! — Abigail cried. — Will you speak! — Danforth demanded. — I cannot! — Mary Warren stared in horror. — I cannot! — Cast the Devil out! Look him in the face! Trample him! We'll save you, Mary, only stand fast against him and — — Parris urged. — Look out! She's coming down! — Abigail looked up. — Let me go, Mr. Proctor, I cannot, I cannot — — Mary Warren almost collapsed. — Oh, Heavenly Father, take away this shadow! — Abigail cried to Heaven. Without warning, Proctor leapt at Abigail and, grabbing her by the hair, pulled her to her feet. She screamed in pain. — What are you about? — Danforth cried, astonished " [36].

У наведеному фрагменті судової сцени проксемічні характеристики демонструють розподіл влади через контроль простору. Данфорт порушує особисту та інтимну зону Мері, наближаючись майже впритул (“*Danforth pressed, an inch from her face*” – «Данфорт натиснув, на відстані дюйма від її обличчя») і примушуючи її змінювати положення тіла, що підкреслює його домінування [21; с. 361–365]. Фізичне захоплення Проктором Абігейл (“*leapt at Abigail and, grabbing her by the hair, pulled her to her feet*” – «Проктор кинувся на Абігейл, схопив її за волосся і підняв на ноги») є крайньою формою порушення дистанції, коли простір іншого контролюється фізично [6, с. 125–127]. Динамічний рух персонажів та змінні позиції, як у фразах “*The wings! Her wings are spreading!*” – «Крила! Її крила розкриваються!» та “*Look out! She's coming down!*” – «Обережно! Вона спускається!», створюють хаотичну просторову взаємодію, що посилює контроль над ситуацією [32, с. 103–104]. Мері перебуває у стані просторової пасивності (“*almost collapsed*” – «майже впала»), її зона постійно порушується іншими, що ілюструє нерівність у контролі дистанції [14, с. 93–94]. Таким чином, просторові взаємодії у сцені чітко демонструють ієрархію влади та використання дистанції як невербального механізму тиску [20, с. 364–365]. У цій сцені проксеміка виступає ключовим засобом демонстрації влади та контролю над учасниками дискурсу: від домінантного наближення Данфорта до фізичного захоплення Проктором і хаотичних рухів інших

персонажів простір слугує інструментом психологічного тиску та підкреслює нерівність комунікативних ролей.

7) “— *“There were pouches under the eyes, the skin sagged from the cheekbones. — O’Brien leaned over him, deliberately bringing the worn face nearer. — You are thinking that my face is old and tired, — he said, — you are thinking that I talk of power, and yet I am not even able to prevent the decay of my own body. Can you not understand, Winston, that the individual is only a cell? The weariness of the cell is the vigour of the organism. Do you die when you cut your fingernails?”* [37].

У цьому фрагменті проксемічні характеристики демонструють владний контроль О’Браєна над Вінстоном через просторову близькість. О’Браєн навмисно нахиляється над Вінстоном, наближаючи своє обличчя (*“O’Brien leaned over him, deliberately bringing the worn face nearer”* – «О’Браєн нахилився над ним, навмисно наближаючи зморщене обличчя»), що порушує особисту та інтимну зону співрозмовника і створює психологічний тиск. Таке зближення підкреслює домінування О’Браєна і змушує Вінстона сприймати його позицію як контрольовану, а власну — як підкорену [20, с. 361–365; 25, с. 17]. Просторове наближення, поєднане з фізичною позою О’Браєн, виступає як невербальний засіб регулювання взаємодії та підсилює аргументативний ефект його слів. Таким чином, проксеміка сцени демонструє використання дистанції як інструменту влади та психологічного контролю співрозмовника.

8) “— *“Elizabeth, hurriedly, as Proctor approaches: Mary, promise now you’ll stay at home — Mary Warren, backing from him, but keeping her erect posture, striving, striving for her way: The Devil’s loose in Salem, Mr. Proctor; we must discover where he’s hiding! ... Proctor! I’ll whip the Devil out of you! With whip raised he reaches out for her, and she streaks away and yells. — Mary Warren, pointing at Elizabeth: I saved her life today!”*[36].

У цьому фрагменті просторові взаємодії персонажів демонструють контроль над дистанцією та владні позиції. Мері Воррен відступає від Проктора (*“backing from him”* – «відступаючи від нього»), намагаючись уникнути

фізичного контакту та зберегти власний простір [6, с. 125–127; 20, с. 361–365]. Проктор наближається агресивно, простягаючи руку до неї (*“With whip raised he reaches out for her”* – «з піднятим кнутом він простягає руку до неї»), порушуючи її інтимну та особисту зону і створюючи фізичний і психологічний тиск [6, с. 125–127]. Фраза *“she streaks away”* – «вона стрімко відступає» є яскравим проявом проксеміки, оскільки відображає різке збільшення дистанції між Мері Воррен та Проктором. Це демонструє спробу персонажа уникнути фізичного контакту та зберегти власний простір, підкреслюючи її позицію у конфлікті та психологічний опір нав’язаному контролю. Рух “стрімко відступає” створює динамічну зміну просторових взаємодій сцени і посилює нерівність у контролі дистанції між учасниками [32, с. 103–104]. Такі проксемічні дії показують, як зміна відстані між персонажами використовується для підсилення влади та страху в конфліктній ситуації.

9) *“‘Young Mr. Richard Carstone is present?’ said the Lord Chancellor, glancing towards him. Richard bowed and stepped forward. ‘Hum!’ said the Lord Chancellor, turning over more leaves. ‘Mr. Jarndyce of Bleak House, my lord,’ Mr. Kenge observed in a low voice, ‘if I may venture to remind your lordship, provides a suitable companion for—’ ‘For Mr. Richard Carstone?’ I thought”* [35].

У наведеному фрагменті просторові взаємодії демонструють ієрархію влади та контроль дистанції. Річард Карстон *“stepped forward”* («крокнув уперед»), наближаючись до Лорда Канцлера, що сигналізує повагу і готовність підпорядкуватися, а також його бажання зайняти визначене місце у комунікативному просторі [20, с. 361–365]. Лорда Канцлер, *“glancing towards him”* («кидає погляд на нього»), контролює простір і напрямки уваги, утримуючи статус домінуючого учасника сцени [6, с. 125–127]. Ці проксемічні дії демонструють, як відстань та положення у просторі підкреслюють соціальний статус, формують владні відносини і регулюють поведінку менш впливового учасника. Просторові взаємодії у сцені створюють чітку ієрархію та підкреслюють контроль над комунікацією через дистанцію.

2.3. Взаємодія вербальних та просодичних компонентів комунікації при реалізації аргументації у сучасному англомовному інституціональному дискурсі

Просодичний аспект комунікації відіграє ключову роль у процесі аргументування, оскільки інтонація, темп мовлення, паузи та наголос виступають важливими засобами емоційного, логічного та прагматичного підсилення вербального повідомлення [10, с. 272]. Вони дозволяють не лише структурно організувати висловлювання, але й створювати ефекти акцентування, виділення важливих тез та передавання ставлення мовця до теми або адресата. У межах інституціонального дискурсу саме просодичні елементи часто визначають ефективність аргументативної стратегії, оскільки вони здатні передавати впевненість, сумнів, домінування чи співпереживання, тим самим впливаючи на сприйняття та реакцію аудиторії [3, с. 107; 15, с. 48].

У цьому підрозділі проаналізовано приклади з художніх творів, зокрема *The Summons* Джона Грішема, 1984 Джорджа Орвелла та *The Crucible* Артура Міллера, де взаємодія інтонаційних засобів із лексико-граматичною структурою висловлення сприяє формуванню переконливого комунікативного впливу. Так, зміни інтонації або ритму мовлення можуть підкреслювати емоційний стан персонажа, модифікувати значення репліки, вказувати на логічні пріоритети аргументів або визначати статусно-рольові відносини між учасниками комунікації [8, с. 97]. Аналіз цих фрагментів дозволяє простежити, як просодика взаємодіє з лексикою та синтаксисом, підсилюючи аргументативний ефект і створюючи багаторівневий комунікативний вплив.

У сучасному англомовному інституціональному дискурсі аргументація проявляється через тісну взаємодію вербальних і просодичних компонентів, де інтонація, темп, паузи та наголос слугують своєрідними «інструментами управління» комунікацією. Вони дозволяють мовцю акцентувати значимість інформації, регулювати реакції співрозмовника, демонструвати компетентність або контроль над ситуацією, а також підтримувати ефективну координацію діалогу в професійних і формальних контекстах [28, с. 15].

- 10) “*Mr. Jarndyce of Bleak House, my lord,*” *Mr. Kenge observed in a low voice, “if I may venture to remind your lordship, provides a suitable companion for—” “For Mr. Richard Carstone?” I thought (but I am not quite sure) I heard his lordship say in an equally low voice and with a smile. “For Miss Ada Clare. This is the young lady. Miss Summerson.” His lordship gave me an indulgent look and acknowledged my curtsy very graciously. “Miss Summerson is not related to any party in the cause, I think?” “No, my lord” [35].*

У фрагменті чітко простежуються просодичні маркери стриманості та офіційності, характерні для інституційного діалогу. Вказівка на те, що Кендж говорить “*in a low voice*” (низьким, стриманим голосом) підкреслює його повагу до адресата та небажання порушити ієрархічні межі. Знижена гучність голосу в таких контекстах є типовою для формального дискурсу, оскільки демонструє контрольованість емоцій та обережність у побудові аргументації [2, с. 211; 4, с. 14]. Аналогічно, репліка лорда-канцлера, озвучена “*in an equally low voice and with a smile*” (так само тихим голосом і з усмішкою), поєднує стриму інтонацію та м’яку емоційність. Такий просодичний жест пом’якшує владність його позиції та створює доброзичливий тон взаємодії [25, р. 118]. Інтонаційний підйом у запитанні “*Miss Summerson is not related to any party in the cause, I think?*” (Міс Саммерсон, здається, не пов’язана ні з однією зі сторін справи?) відображає прагнення уточнити юридично важливу інформацію — просодичний засіб, що структурує перевірку фактів у судовому дискурсі [3; с. 127]. Коротка відповідь “*No, my lord*” (Ні, сер) характеризується нейтральною й лаконічною просодикою, типовою для підлеглої комунікативної ролі, що підтверджує статусну нерівність співрозмовників [24, с. 17]. Завдяки цьому просодика стає ключовим інструментом регуляції взаємодії між учасниками формального діалогу.

- 11) “— *Do y'all keep records of trials? — he asked, overemphasizing the "y'all". She frowned. — We have minutes from each term of court, — she said slowly, — and the actual court files. — And the trial transcripts? — he asked. —*

We don't keep those here, — she replied. — Can I see the minutes? — Sure. Which term? — January of last year” [38].

У діалозі головними просодичними маркерами є наголос, темп мовлення та інтонаційні контури, які формують емоційне забарвлення реплік. Перший просодичний сигнал з'являється у фразі “*overemphasizing the 'y'all*” (надмірно виділивши слово “*y'all*”), що вказує на сильний наголос і підсилене інтонаційне виділення. Такий акцент створює ефект настирливості й прагнення підкреслити важливість питання [2, с. 233]. Реакція працівниці супроводжується зміною темпу, про що свідчить ремарка “*she said slowly*” (вимовила повільно). Зниження темпу мовлення є типовим просодичним засобом, який використовується для позначення стриманості, обережності або скепсису; повільна артикуляція створює відчуття дистанції та контролю над ситуацією [4, с. 12]. Уточнювальні запитання — “*And the trial transcripts?*” (А стенограми засідань?), “*Can I see the minutes?*” (Чи можу побачити протоколи?) — вимовляються з характерною висхідною інтонацією, притаманною питальним конструкціям у формальних контекстах. Такий інтонаційний підйом сигналізує прагнення отримати підтвердження інформації та структурує комунікацію в напрямку уточнення деталей [3, с. 127]. Відповідь “*We don't keep those here*” (Ми їх тут не зберігаємо) реалізована нейтральним інтонаційним малюнком без просодичних підсилень, що відповідає офіційності й формальній рівновазі ситуації. Завдяки таким інтонаційним відтінкам діалог вибудовується як послідовність контрольованих, стриманих реплік, де просодика слугує засобом маркування статусних і комунікативних намірів.

12) “— *Any case in particular?* — she asked. — *Do you remember a case that was heard by Judge Atlee, from Ford County? I think he was here as a special chancellor? — he asked casually.* ” [38].

У фрагменті просодичні характеристики проявляються через інтонаційний тип запитань та спосіб подання реплік. Перше запитання — “*Any case in particular?*” (Якась конкретна справа?) — вимовляється з висхідною інтонацією, що є стандартним просодичним маркером англійських загальних питань і

виконує функцію запиту додаткової інформації [3, с. 127]. Подальше питання чоловіка містить ремарку “*he asked casually*” (запитав невимушено), що вказує на рівний, незмінний темп мовлення та відсутність інтонаційних підсилень. У репліці “*Do you remember a case that was heard by Judge Atlee...?*” (Ви пам’ятаєте справу, яку розглядав суддя Етлі...?) використовується стандартний питальний інтонаційний підйом у кінці, характерний для уточнювальних запитань у формальному дискурсі [2, с. 233].

Таким чином, просодика представлена через висхідну інтонацію запитань, рівний темп мовлення та ненаголошений, нейтральний тон подачі, що забезпечує структурність і чіткість інформаційного запиту в офіційному діалозі.

13) “— *He’ll always be the Judge, Forrest. Have you talked to him? — A snort, then a pause. — I haven’t talked to him on the phone in two years, and I haven’t set foot in the house in more years than I can remember. And I’m not sure I’ll be there Sunday. — Don’t start, Ray, I’m not listening to a lecture. — There was a gap, a heavy stillness in which both of them took a breath. — Sorry, — Ray said. — A hundred and thirty-nine days, Bro.*” [38].

У поданому епізоді простежуються виразні просодичні маркери, які впливають на ритм, темп та акустичну організацію діалогу. Ремарка “*A snort, then a pause*” (хрипкий видих, потім пауза) свідчить про чітко позначене паузування перед відповіддю, що сповільнює темп мовлення та створює перехід від попередньої репліки до розгорнутого висловлювання. Пауза функціонує як просодичний засіб, що структурує інформацію та виділяє наступну фразу, роблячи її акцентовано вагомою [4, с. 12]. Далі просодичний малюнок підсилюється ремаркою “*There was a gap, a heavy stillness in which both of them took a breath*” (утворився проміжок, важка тиша, під час якої обидва вдихнули), що вказує на подовжену паузу та зниження темпу. Таке паузування виконує функцію видимих меж між діалогічними ходами та підкреслює зміну комунікативної динаміки, характерну для напружених інституційних або міжособистісних розмов [2, с. 211]. Короткі відповіді, як-от “*Sorry*” (Вибач) та “*A hundred and thirty-nine days, Bro*” (Сто тридцять дев’ять днів, бро), реалізовані у лаконічному, стиснутому

просодичному оформленні, що передбачає рівний темп і відсутність інтонаційних підсилень. Такі короткі репліки типові для діалогів, у яких паузи відіграють більш значущу роль, ніж самі інтонаційні контури [3, с. 127].

Отже, основними просодичними засобами у фрагменті є позначені паузи, сповільнений темп та лаконічні нейтральні репліки, які формують ритміку діалогу та відображають його комунікативну організацію.

- 14) “— *The governor's coming in three days, — the guard whispered. — Wow, — Ray said. French's personal office was on the second floor, but he was not in it. He was still on his yacht, out in the Gulf, explained a comely young brunette in a tight, expensive dress. She led him into Mr. French's office anyway and asked him to wait in a sitting area by the windows. The room was paneled in blond oak and held enough heavy leather sofas, chairs, and ottomans to furnish a hunting lodge. The desk was the size of a swimming pool and covered with scale models of great yachts. — He likes boats, huh? — Ray said, looking around. — Yes, he does. — With a remote she opened a cabinet and a large flat screen slid out. — He's in a meeting, — she said, — but he'll be on in just a moment. Would you like a drink? — Thanks, black coffee. There was a tiny camera in the top right corner of the screen, and Ray assumed he and Mr. French were about to chat via satellite. His irritation at waiting was slowly building. Normally, it would've been boiling by now, but he was captivated by the show that was unfolding around him. He was a character in it. Relax and enjoy it, he told himself. You have plenty of time. She returned with the coffee, which, of course, was served in fine china, F&F engraved on the side of the cup. — Can I step outside? — Ray asked*” [38].

У наведеному фрагменті просодичні ознаки проявляються через гучність, спосіб артикуляції, а також маркерів темпу та акустичної подачі реплік. Першим чітким просодичним сигналом є ремарка “ *the guard whispered* ” (охоронець прошепотів), що вказує на знижену гучність, приглушений голос і звужений інтонаційний діапазон. Шепіт як просодичний засіб позначає приватність інформації та одночасно формує стриманий темп мовлення [4, с. 12]. Реакція Рея

у вигляді короткої вигуки “*Wow*” (Ого) подає репліку з односилабічною інтонаційною формою, притаманною коротким вигукам зі швидким завершенням тону. Такий просодичний жест позначає раптовість реагування, але без зміни темпу основної розмови [3, с. 127]. Узагальнюючи, просодичні компоненти фрагмента створюють впорядкований ритм взаємодії, поєднуючи приглушеність шепоту та різкість короткого вигуку. Усі ці засоби забезпечують чітку структурованість діалогу й підкреслюють функційні відмінності реплік.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Аналіз сучасного англomовного інституційного дискурсу показує, що ефективна аргументація не може функціонувати лише на рівні вербальної комунікації. Вона завжди інтегрує кілька комунікативних каналів, що разом формують цілісну мультимодальну систему. Вербальні компоненти, включаючи спеціалізовану лексику, складну синтаксичну структуру, прагматичні маркери ввічливості та логічну послідовність аргументів, забезпечують передачу змісту та структуровану подачу інформації. Проте цього недостатньо для досягнення максимальної переконливості, оскільки співрозмовник сприймає інформацію не лише через слова, а й через невербальні та просодичні сигнали, які надають висловлюванням додаткового смислового, емоційного та соціального забарвлення.

Кінесичні компоненти — жести, міміка, пози, зоровий контакт — відіграють ключову роль у регуляції комунікації. Вони дозволяють структурувати взаємодію, підтримувати соціальні та ієрархічні ролі учасників, а також підсилювати переконливість аргументів. Зокрема, у судовому дискурсі та художніх текстах приклади рухів, поклони, нахили, вираз обличчя та спрямованість погляду виступають як інструменти демонстрації статусу, контролю ситуації та емоційного впливу на співрозмовника. Синхронізація вербальних і кінесичних компонентів дозволяє мовцеві не лише донести аргумент, а й модифікувати сприйняття співрозмовника, спрямовувати його реакції та створювати певну атмосферу комунікативного середовища.

Проксемічні аспекти, тобто використання просторових відносин між учасниками дискурсу, відіграють не менш важливу роль. Відстань, фізична позиція, наближення чи віддалення, використання простору і фізичних дій стають інструментом управління соціальною взаємодією, демонстрації домінування чи співучасті та створення психологічного тиску. При цьому просторові сигнали часто підсилюють вербальні повідомлення, роблячи аргументацію більш переконливою та керованою. Як показують приклади з художніх і інституційних текстів, правильне поєднання вербальних і проксемічних компонентів дозволяє досягати максимальної ефективності в реалізації стратегій конфронтації, переконання або морального впливу на співрозмовника.

Не менш важливою складовою є просодика мовлення. Інтенаційні підйоми та зниження, наголос на ключових словах, темп мовлення та паузи виконують регулюючу і емоційну функцію. Вони дозволяють виділити важливі елементи аргументації, утримувати увагу співрозмовника, демонструвати компетентність, посилювати соціальний контроль і створювати психологічний тиск. У комплексі з вербальними та невербальними засобами просодика формує ритм і динаміку дискурсу, забезпечуючи його переконливість та емоційне забарвлення.

Загалом, аналіз показує, що сучасний англомовний інституційний дискурс є інтегрованою комунікативною системою, у якій вербальні, кінесичні, проксемічні та просодичні компоненти функціонують синхронно. Їхня взаємодія дозволяє досягати кількох важливих цілей одночасно: передавати зміст і логіку аргументів, підкреслювати соціальні й моральні ролі учасників, регулювати психологічний стан співрозмовника та створювати комплексний психоемоційний вплив. Така мультимодальна інтеграція забезпечує ефективність аргументації у формалізованих, контрольованих і часто асиметричних комунікативних контекстах, що є характерним для сучасного англомовного інституційного дискурсу.

У підсумку можна стверджувати, що для досягнення високої переконливості у комунікації недостатньо обмежуватися лише словами. Лише

комплексне поєднання вербальних, невербальних та просодичних засобів дозволяє формувати цілісну стратегію аргументації, що діє на когнітивний, емоційний та соціальний рівень співрозмовника, підтримує формальні норми дискурсу та забезпечує контроль над взаємодією в межах інституційного контексту. Саме така синергія компонентів створює характерну багатовимірну природу сучасного англомовного інституційного дискурсу та визначає ефективність його аргументативних стратегій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчує, що стратегія аргументації в сучасному англomовному інституційному дискурсі має комплексний, багаторівневий і мультимодальний характер. Ефективність комунікації в цьому типі дискурсу забезпечується завдяки взаємодії трьох основних компонентів — вербального, невербального та просодичного, кожен з яких виконує власні функції та водночас підсилює дію інших.

Вербальні засоби формують логічну основу аргументації. Вони забезпечують чітке структурування висловлювань, передачу змісту, уточнення позиції мовця та створення умов для послідовного аргументування. Завдяки граматичним конструкціям, лексичним виборам і прагматичним стратегіям мовець може не лише впливати на інтелектуальне сприйняття інформації, а й адаптувати свої аргументи до соціальних ролей та вимог інституційного середовища.

Невербальні компоненти — жести, пози, міміка, зоровий контакт, просторове розміщення — слугують важливим засобом модулювання смислу і регуляції взаємодії. Вони впливають на сприйняття аргументів, підкреслюють інтенсивність та емоційність повідомлення, допомагають демонструвати статус, впевненість, домінування або підлеглість. Невербальні сигнали часто виконують функцію додаткової доказовості, оскільки підсилюють або коригують вербально сформульовані тези.

Просодичні характеристики мовлення забезпечують ритмічну та емоційно-інтонаційну організацію аргументативного процесу. Інтонація, темп, паузи та наголос визначають логічні акценти, керують увагою адресата, створюють емоційний фон та формують загальну тональність аргументації. Просодика дозволяє виділяти ключові моменти, пом'якшувати або, навпаки, посилювати висловлювання, роблячи їх переконливішими та більш впливовими.

Інтеграція вербальних, невербальних і просодичних елементів утворює цілісну комунікативну систему, завдяки якій аргументація набуває максимальної

ефективності. Взаємодія цих компонентів забезпечує багатовимірність впливу та створює умови для досягнення стратегічних цілей інституційного спілкування.

Отже, успішна аргументація в англomовному інституційному дискурсі можлива лише за умови гармонійного поєднання всіх наявних комунікативних ресурсів. Такий підхід дозволяє формувати переконливі, структуровані та соціально релевантні повідомлення, забезпечує ефективну взаємодію між учасниками дискурсу та сприяє досягненню комунікативної мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басюк Л.М. Дебати в парламентському дискурсі Великої Британії і США: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2019. 20 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: ВЦ «Академія», 2004. 343 с.
3. Белова А.Д. Лінгвістичні аспекти аргументації (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.04. : К., 1998. 30 с.
4. Варлакова А.В. Просодичні ознаки ненаголошеного вокалізму в англійському мовленні: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2021. 20 с.
5. Гнезділова Я.В. Когнітивно-дискурсивні моделі англійської маніпулятивної метакомунікації: автореф. дис. ... д-р філол. наук: 10.02.04. Київ, 2021. 32 с.
6. Коцоліно М. Невербальна комунікація. Теорії, функції, мова та знак. Харків: Гуманітарний Центр, 2018. 220 с.
7. Кріпак Ю.В. Вивчення мовленнєвої агресії в гендерному аспекті. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. «Філологічна»*. 2014. №. 48. С. 13-16.
8. Крупкіна Т.В. Мовленнєві акти застереження у сучасному німецькомовному діалогічному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2020. 252 с.
9. Монастирська Л.В. Дискурсивна особистість у сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. № 39, Т. 3. С. 45-48.
10. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Видавничий центр «Київський університет», 1999. 307 с.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
12. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01. Київ, 2003. 408 с.

13. Скриннік Ю.С. Дискурсивна варіативність вербальної та невербальної поведінки мовців при зміні соціальних ролей: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2019. 247 с.
14. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі. Харків : Константа, 2006. 300 с.
15. Солощук Л.В. Особливості функціонування невербальних компонентів комунікації в англomовному діловому діалогічному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Methodика викладання іноземних мов»*. 2013. № 1051. Вип. 73. С. 77-82.
16. Фролова І.Є. Конфронтація як різновид міжособистісної взаємодії. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Methodика викладання іноземних мов»*. №928. Вип. 63. С. 68-74.
17. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі. Харків, 2009. 344 с.
18. Харченко Л.П. Особливості застосування невербальних засобів ділового спілкування: методологія й методи соціальної роботи. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 4. С. 58-65.
19. Чрдилелі Т.В. Мова ділового спілкування: комунікативно-когнітивний аспект // Стратегії та методи навчання мовам для спеціальних цілей : Наук.-метод. мат-ли 5-ї ювілейної міжнар. конф. Київ, 2001. С.106.
20. Чрдилелі Т.В. Дискурсивні маркери у когнітивно-комунікативній парадигмі дослідження дискурсу. *Наукові записки [РВВ КДПУ ім. В.Винниченка]. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2016. № 145. С. 208-213.
21. Чрдилелі Т.В. Структура, семантика та прагматика ділового діалогічного дискурсу: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2004. 18 с.
22. Шевченко І. С. Дискурс і когнітивно-комунікативна парадигма лінгвістики. *Мова. Людина. Світ. До 70-річчя проф. М. Кочергана : зб. наук. ст.* Київ : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 148–156.

23. Яшенкова О.В. Реалізація принципів спілкування у діловій сфері. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. К. : Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2002. №7. С. 561-573.
24. Briggs C. *Disorderly Discourse : Narrative, Conflict and Inequality*. Oxford : OUP, 1996. 296 p.
25. Burgoon J. K., Guerrero L. K., Floyd K. *Nonverbal Communication*. London & New York: Routledge, 2016. 509 p.
26. Burgoon J.K., Qin T. The dynamic nature of deceptive verbal communication. *Journal of Language and Social Psychology*. 2006. Vol 26, Iss. 1. P. 76-96.
27. Eemeren Frans H. van. Argumentative Patterns Viewed from a Pragma-Dialectical Perspective. *Argumentation. Prototypical Argumentative Patterns: Exploring the relationship between argumentative discourse and institutional context*. 2017. Vol. 31. P. 7–29.
28. Drew P., Sorjonen M.-L. Institutional Dialogue. *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage Publications Ltd, 2000. Vol. 2. P. 92-118.
29. Derkach N.V. Discourse and its typology. *Studia Philologica*. 2024.. Vol. 23. P. 33-53.
30. Dunbar N.E., Bernhold Q. Interpersonal Power and Nonverbal Communication. *Power in Close Relationships*. Cambridge: CUP, 2019. P. 261-278.
31. Eaves M.H., Leathers D. *Successful Nonverbal Communication: Principles and Application*. New York: Routledge, 2018. 448 p.
32. Knapp M. L., & Hall J. A. *Nonverbal Communication in Human Interaction*. Wadsworth: Thomas Learning, 2007. 281 p.
33. Soloshchuk L.V. The Processes of Diversification of the Non-verbal Communicative Components in the Modern English Discourse. *Cognition, communication, discourse*. 2020, № 21. P. 50-60. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-21-04>
34. Trotta D, Pelosi S., Maisto A.. Verbal and Non-verbal Markers for the Analysis of Political Discourse // Sixth International Conference on Social Networks Analysis,

Management and Security. 22-25 October 2019, Granada, Spain. Granada, 2019. P. 435–440.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

35. Dickens, C. Bleak House (1853). URL: <https://www.gutenberg.org/files/1023/1023-h/1023-h.htm#c3> (дата звернення: 19.09.2025).
36. Miller, A. The Crucible (1953). URL: <https://ia601303.us.archive.org/30/items/TheCrucibleFullText/The%20Crucible%20full%20text.pdf> (дата звернення: 19.09.2025).
37. Orwell, G. Nineteen Eighty-Four (1949). URL: <https://dn790002.ca.archive.org/0/items/NineteenEightyFour-Novel-GeorgeOrwell/orwell1984.pdf> (дата звернення: 19.09.2025).
38. Grisham, J. The Summons (2002). URL: <https://books-library.website/files/books-library.online-01080743Lh9K9.pdf> (дата звернення: 09.09.2025).

СПИСОК СЛОВНИКІВ ТА ДОВІДНИКІВ

39. International Encyclopedia of Linguistics : in 4 v. Oxford University Press, 1992. Vol. 1. 429 p.
40. Oxford Concise Dictionary of Linguistics. Oxford: OUP, 2007. 464 p.
41. Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: CUP, 2018. 506 p.
42. Routledge Handbook of Discourse Analysis. London: Routledge, 2023. 672 p.
43. Routledge Dictionary of Nonverbal Communication. New York: Routledge, 2021. 394 p.

АННОТАЦІЯ

The present research is devoted to the study of the interaction between verbal and non-verbal components of communication in the implementation of argumentation strategies within English-language institutional discourse. The work seeks to identify how verbal structures and non-verbal cues function together to construct persuasive and coherent argumentation in various institutional contexts, including legal, academic, and media communication. Particular attention is paid to the integrative nature of discourse, where language and non-verbal behavior form a unified semiotic system aimed at achieving communicative effectiveness and influencing the interlocutor.

The theoretical section (Chapter 1) provides an extensive overview of the typology and classification of modern English-language discourse. It defines the key features of institutional discourse as a socially and culturally regulated form of communication characterized by role asymmetry, formal constraints, and purpose-oriented interaction. The chapter also outlines the theoretical background of non-verbal communication, emphasizing the functions of kinesics, proxemics, prosody. The concept of argumentativity is examined as a core property of institutional communication, associated with the construction of rational, emotional, and ethical appeals. In this context, the chapter discusses major approaches to argumentation developed in pragmatic and discourse-analytic traditions.

The empirical section (Chapter 2) presents a detailed analysis of the interaction between verbal and non-verbal means of argumentation on authentic English-language material. The research corpus includes selected dialogues from the films *A Few Good Men* and *The Social Network*, as well as a memorandum from the NDRS [document image; 11; 23]. The analysis applies methods of discourse analysis and the pragmatic approach [3; 13; 23], focusing on the dynamics of turn-taking, speech acts, tone, gesture, eye contact, and spatial positioning as markers of argumentative intent. These materials were chosen because they illustrate institutional communication in both traditional (face-to-face) and mediated (technological) environments.

The findings reveal that the effectiveness of argumentation depends largely on the synergy between verbal expression and non-verbal behavior. When coordinated, these components reinforce each other, producing persuasive impact and enhancing the clarity and credibility of the speaker's position. Moreover, the study shows that argumentation strategies are shaped by cultural and technological contexts: the shift toward digital and online communication has modified traditional patterns of persuasion, requiring new multimodal approaches to discourse interpretation [28; 32; 40].

From a practical perspective, the research contributes to the development of communicative and argumentative competence in institutional and professional settings. The insights gained from the analysis can be applied in teaching English for specific purposes (ESP), intercultural communication, public speaking, and media literacy. They also offer valuable guidance for professionals engaged in diplomacy, business negotiations, journalism, and academic communication, where the ability to combine verbal precision with effective non-verbal signaling is essential.

Keywords: argumentation, institutional discourse, verbal components, non-verbal components, English-language communication, multimodal analysis, discourse pragmatics.